

JOAN GARÍ

Fins ben entrat març es va poder visitar en una sala d'exposicions del carrer Llibreteria de Barcelona una mostra amb llibres, fotos i papers de David Rosenthal. Rosenthal sempre serà per a molts l'autor, entre altres miracles portàtils, d'una versió a l'anglès del *Tirant lo Blanc* que es va convertir en un *best-seller* als aparadors de Nova York, guanyant aquesta batalla cinc-cents anys després de la seua primera escaramussa. He de confessar que aquest llibre forma part del meu bagatge emocional des que el vaig adquirir, en format *paperback*, a la llegendària llibreria del carrer 47, Gotham Book Mart. A l'exposició es van poder contemplar els quaderns on aquest jueu de Manhattan, amb infinita paciència, va anar consignant les paraules angleses que finalment van fer triomfar Joanot Martorell a l'altre costat de l'Atlàntic. Però Rosenthal no fou un autor *unius libris*. El seu interès per la literatura catalana abraça autors diferents, amb una predilecció natural, però no única, pels conreadors d'un estil més realista. En aquest sentit, les seues versions de poetes nostrats comencen a publicar-se ja als anys setanta. És una nòmina que inclou Agustí Bartra, Joan Brossa, Miquel Desclot, Salvador Espriu, Gabriel Ferrater, J. V. Foix, Joan Salvat Papasseit o Vicent Andrés Estellés. A aquest darrer autor, específicament, li dedicaria un volum singular, *Nights that make the night* (Nova York, Persea Books, 1992), evidenciant l'especial relació que l'unia amb el País Valencià.

Quant als prosistes, la seua autora predilecta va ser Mercè Rodoreda. Títols seus foren *Camelia Street* (Graywolf, 1993) o *My Christina & other stories* (Graywolf, 1984), però el volum que més èxits li va reportar va ser *La plaça del diamant/The time of the doves* (literalment "El temps dels coloms"), que va aparèixer en tres edicions diferents, dues americanes (Tapingler, 1980 i Graywolf, 1986) i una de britànica (Arrow, 1986). El realisme líric de la Rodoreda trobava així un vigorós punt de suport per a la seua difusió internacional.

“Si alguna cosa resulta preciosa per a una cultura minoritària és precisament un agent que col·labore a una difusió exterior. Les literatures petites, fins i tot si han assolit nivells d'excel·lència notoris, s'asfixien fàcilment dins els seus propis límits geogràfics. Per això mai no estarem prou agraïts a persones com Rosenthal”

Si alguna cosa resulta preciosa per a una cultura minoritària és precisament un agent que col·labore a una difusió exterior. Les literatures petites, fins i tot si han assolit nivells d'excel·lència notoris, s'asfixien fàcilment dins els seus propis límits geogràfics. Per això mai no estarem prou agraïts a persones com Rosenthal, el qual, provenint com provenia de la cultura més poderosa de la terra, va decidir dedicar la seua atenció preferent cap a les nostres coses. I ho va fer bé.

Més enllà de Mercè Rodoreda, dos autors molt diferents van merèixer la cura de la seua ploma. Per un costat, va contribuir a la difusió internacional de Joan Perucho amb *Natural History* (publicada a Londres i Nova York). Per un altre, dugué a terme la versió completa de *Incerta glòria*, de Joan Sales, que s'ha publicat finalment l'any 2002 (*Uncertain Glory*, American Institut for Catalan Studies), tot i que potser en una edició que no ha tingut la difusió que mereixia.

Però Rosenthal fou, també, autor d'obra pròpia. Com a poeta té títols com *Loves*

of the poets (1989) i el més interessant *The journey* (1992), on trasllada líricament les vivències d'un malalt terminal de càncer, escrites sentint "*the amniotic fluid of my Manhattan apartment*". Com a prosista, ens va deixar dos volums que encara esperen un editor, *Banderes al vent. La Barcelona de les utopies 1914-1936* i *Love, terror and hatred in the catalan lands*. Fou, a més, un incisiu crític de jazz, de la qual cosa dóna fe el llibre *Hard Bop. Jazz & black music 1955-1965*, que també podia veure's a l'exposició. Precisament la seua amplíssima col·lecció de vinils de jazz, que omplien les parets del seu apartament novaiorqués, la va deixar en morir al seu amic Carlos Figueroa.

Els qui vam conèixer David Rosenthal sempre recordarem el seu reposat sentit de la ironia. Impossible no rememorar ací aquella penosa circumstància de l'any 1985 en què Rosenthal, presentat per Vicent Garcés (aleshores regidor de Cultura de l'Ajuntament de València), havia de dedicar unes paraules en el marc de la Llotja de València a la seua traducció del *Tirant*. Aleshores un grup d'anticatalanistes irats va interrompre la conferència i no el va deixar parlar. En les fotografies de l'època es veu bé el somriure distret de Rosenthal, mentre rostres convulsionats li adrecen retrets incomprensibles. Entre aquests rostres és ben visible, a la primera pàgina del diari *Las Provincias*, el d'un jove Carles Rècio. L'actual cap de publicacions de la Diputació de València ha travessat diferents etapes ideològiques (de l'ultrablaverisme inicial a una conversió a la racionalitat més o menys prolongada), però no ha deixat de ser mai el que l'ha distingit sempre: un pallaso.

Rosenthal, naturalment, està per damunt d'aquestes petites contingències. L'home que, quan se sent morir, emprèn la lectura de *Guerra i pau* (en l'edició anglesa de Penguin Classics) i s'assegura d'acabar-la és algú que sent una autèntica estima per la cultura. Per això ara el recordem i l'enyorem.

Joan Garí és escriptor
www.joangari.com